

Vorbereidend
Wetenschappelijk
Onderwijs

Tijdvak 2
Vrijdag 20 juni
10.00 – 12.30 uur

Tekstboekje

Goethe ve Schiller

FİKRET DOĞAN

- 1 **“Almanya’nın yetiştirdiği en büyük şairler kimlerdir”** diye sorulsa, kuşkusuz hemen akla iki isim gelir: **Goethe** ve **Schiller**. Halen okul kitaplarında bile adları birlikte anılmaktadır. Gerçi Schiller 1805 yılında henüz 46 yaşındayken hayata gözlerini yummuştur, Goethe ise 1832 yılında 83 yaşındayken ama bugün mezarları da yan yanadır işte. Weimar’da onları beraber bir defne dalı tutarken gösteren bronzdan bir heykelleri vardır. Heykelin üstünde durduğu kaideye çakılmış levhada şunlar yazılıdır: **“Vatan şairleri Goethe ve Schiller”**. Doğrusu hafızalarda olsun gönüllerde olsun onları ayırmaya kimse kıyamamıştır. Bunda aynı dönemde yaşadıkları tüm çağdaşlarını gölgede bırakacak denli dünya ve Alman edebiyatına damgalarını vurmuş olmaları büyük bir etken.
- 2 Oysa başlangıçta ateşle barut gibi yan yana gelmekten özenle kaçınıyorlardı. Goethe’nin yaklaşımı düşmanca, Schiller’in ise soğuk ve mesafeliydi. Ama buzlar 1794 yılında Goethe’nin **“Bitkilerin Dönüşümü”** üzerine bir konuşma yapmak için geldiği **Jena**’da çözüldü. Dinleyiciler arasında Jena Üniversitesi’nde edebiyat profesörlüğü yapan Schiller de vardı. Goethe’nin konuşması bittikten sonra Schiller kafasını sallayıp: **“Ama bu bir deneyim değil, düşünce!”** diye karşı çıktı. Ve bu sözler sadece hararetli bir

tartışmanın değil, yeni bir dostluğun da başlangıcı oldu.

Devlet adamı Goethe

- 3 Fransız Devrimi’nin yeni bir çığır açtığı o yıllarda Goethe hatırı sayılır bir devlet adamıydı. **“Genç Werher’in Acıları”** adlı romanıyla tüm Avrupa’nın kalbini fethetmiş olmanın nimetlerinden faydalanmaktaydı. Schiller ise **“Haydutlar”** ve **“Don Carlos”** adlı oyunları ile büyük bir çıkış yaparak Goethe’yi tahtından indirecek bir yazar görünümündeydi. Kısacası, şimdiye dek birbirlerini birer rakip gibi algılamaları çok doğaldı.
- 4 Jena’da altı hafta boyunca hemen her şey üzerine tartıştılar ama hiçbir konuda da anlaşamadılar. Ancak köprüleri atmaktansa, tam tersine işbirliğine gitme yolunu seçtiler, çünkü aralarındaki o gözle görülen soğukluk ortadan kalkmış, yerini ötekine duyulan bir hayranlığa bırakmıştı artık. Jena’daki bu tartışmadan sonra düzenli olarak yazışmaya başladılar. Mektupların eksenini, yeni filizlenen bu dostluğu pekiştirmek olduğu kadar günün sorunlarına yanıt veren bir sanat teorisi oluşturmaktı aynı zamanda.
- 5 Görünen oydu ki, aralarında derin bir uçurum vardı, ama bu ayrılıkta bile birçok konuda aynı sonuca vardıklarını şaşkınlıkla gördüler. İki de Fransız Devrimi’nin içeriğine sahip çıkıyor, ancak yöntemini benimsemiyordu. Fransız Devrimi’nin kansız bir şekilde

gerçekleşmesi, feodalizmin son kırıntılarının da Almanya'dan temizlenmesi; işte birlikte çalışmalarının temelini oluşturacak ana düşünce buydu. İktisadi ve siyasi görüşlerindeki ortaklık, arkadaşlıklarının anahtarıydı.

Tutumları farklıydı

6 Ne var ki, Goethe aydınlanmacı bir hümanizmin temsilcisiydi, evrime inanıyordu. Schiller ise idealist bir devrimci. Yani ta başından beri arkadaşlıklarının bir sınırı vardı ve bu sınır hiç geçilmedi. Yazınsal tutumları da birbirinden farklıydı. Schiller'e göre Goethe içgüdülerini izleyerek doğayı aslına uygun taklit eden saf şairdi, kendisi ise gerçekliği sadece olduğu gibi değil, aynı zamanda nasıl olması gerektiğini de göstererek yansıtan duygusal şairdir. Goethe konularını yaşantıdan, mitlerden, efsanelerden alırken Schiller de sırtını tarihe, felsefeye ve oyun teorisine dayamaktadır.

7 Schiller 1799 yılında Goethe'nin üstelemesiyle Weimar'a gelip yerleşti. Birbirlerinden öğrenecekleri çok şey vardı. Goethe doğuştan bir şairdi, kelimelere hükmetmekte üstüne yoktu, ayrıca çok iyi bir gözlemciydi. Schiller'in damarlarında ise bir trajedi yazarının kanı akıyordu, kurgunun dilinden en iyi anlayan oydu.

8 Weimar'da her gün yüzyüze görüşmek fırsatına kavuştuklarından eleştiriler ve desteklemelerle yeni çalışmalar için birbirlerini adeta kamçıladılar. İkisinin de en verimli dönemi oldu bu. Schiller başyapıtlarından sayılan "**Messina Gelini**" ile "**Wilhelm Tell**"i Weimar'da yazdı. Goethe ise en görkemli eseri olan **Faust** üzerinde yeniden çalışmaya başladı. İkisi de eserleri birbirlerine borçludur diye ileri sürmek hiç de abartılı olmaz.

9 Goethe Schiller'e duyduğu şükranı şu sözlerle dile getirdi: "**Bana ikinci bir gençlik armağan ettiniz. Beni yeniden şair yaptınız.**" Schiller ise Goethe'ye bağlılığını bir arkadaşına şöyle açıklıyordu: "**İçimde bir şey yeşermeden ondan ayrılamam.**" Ama ayrılık saati gelip çattığında takvimler 9 Mayıs 1805'i gösteriyordu. Schiller'in erken ölümüyle düşünce alışverişi son bulmuş ve klasik dönemin tüm yükü Goethe'nin omuzlarına binmişti.

10 Eserleri, düşünceleri, yaşamları değişik yollar izlemişse de yazına, felsefeye, insanlığa yaptıkları katkılardan ötürü isimleri hep birlikte anıldı: Johan Wolfgang von Goethe ve Friedrich Schiller.

Cumhuriyet

Alo! e - mail'imle mi görüşüyorsunuz?

ŞÜKRÜ ANDAÇ

Turk.net, dün başlayan Compex 26'ncı Uluslararası Bilgisayar Fuarı'nda 'her yerde' adlı yeni bir uygulamasını tanıttı. Turk.net'in başlatacağı bu hizmetle artık e - mail'lere istenilen yerden, herhangi bir telefon aracılığıyla ulaşmak mümkün olacak. Amerika'da, Amerika Online (AOL) tarafından uygulanan sistem, Türkiye'de ilk defa Turk.net tarafından uygulanacak. Bu sistemle birlikte, internetteki e - mail'lere gelen yazılı mesajlar, sese çevriliyor ve sese çevrilen mesajlar ev ve işyerlerindeki sabit telefonlardan, cep telefonlarından ya da sokaktaki herhangi bir ankesörlü telefonda dinlenebiliyor.

Dinleyin ve faks çekin

Turk.net Uygulama Geliştirme Müdürü A. Safa Topbaş, yeni sistem hakkında şu bilgileri verdi: "Bu sistem dünyada yalnızca AOL tarafından uygulanıyor. Kullanıcılar artık cep telefonu ve palm gibi mobil cihazlardan e - mail mesajlarına ulaşabiliyorlar. Bizim getirdiğimiz bu sistemle birlikte artık internet kullanıcıları bütün e - mail'lerini sesli olarak dinleyebilecek. Yani yeni bir boyut açılacak."

'Sesli yanıt hazırlanıyor'

Topbaş, Türkiye'de ilk defa uygulanacak bu sistemle teknoloji ve internetle araları iyi olmayan kullanıcıların da kendilerine gelen mesajları kolaylıkla istedikleri yerde ve istedikleri an dinleyebileceklerini söyledi. Topbaş, "Gelen bu mesajları faks olarak da herhangi bir yere gönderebilmeleri de mümkün olacak" dedi. Sistemi çok yakın zamanda uygulayacaklarını ve ilk uygulamasını Compex Fuarı'nda ziyaretçilere tanıttıklarını belirten Topbaş şöyle devam etti:"Sistemin bir adım ötesi olan bir uygulama için de yazılım ve sistem geliştirme faaliyetlerimiz devam ediyor. Geliştirilecek uygulamayla, kullanıcılar, dinledikleri bu mesaja yine sesli olarak cevap da gönderebilecekler."

e - mail'inizi telefonda yazdırın

Turk.net Uygulama Geliştirme Müdürü A. Safa Topbaş, 'her yerde'nin tanıtımını fuardaki standlarında uygulamalı olarak ziyaretçilere tanıttı. Topbaş, Türkiye'de ilk defa uygulanacak olan e - mail'i sese çeviren bu sistemin bir ileri safhası olan sesi e - mail'e çeviren ve gönderen sistem için de çalıştıklarını açıkladı.

<http://www.milliyet.com.tr/tavsiye/webmail.asp>

<http://www.milliyet.com.tr/tavsiye/webmail.asp>

EĞİTİM KÖŞESİ

METE ATAY

Almanın Anadili

- 1 Yeni yılla birlikte Almanya’da sağlık, sosyal ve ekonomik alanlarda birçok yeni yasal düzenlemeler yapıldı. Bunlardan Türkleri en çok ilgilendiren kuşkusuz yeni Vatandaşlık Yasası. Bu yasadaki temel değişikliklerle, Almanya’da “kan bağı” ile kazanılan vatandaşlık kaldırılıyor, “doğumla ülke vatandaşlığını kazanma” hakkı getiriliyor. Yasayı savunma zorunda kalanlar; “*Bunun Almanya için bir devrim olduğunu ileri sürüyor ve başkalarını da bununla yetinilmesi gerektiğine inandırmaya çalışıyorlar.*”
- 2 Yalnız o gözle ve o yanı ile bakıldığı zaman belki haklı görülebilir ve bu kadarı ile yetinilip iyimserlik gösterilebilir. Fakat yasa birazcık irdelenip günlük yaşamdaki uygulamalarına ve işlevine bakılırsa iyimser olmak olası değildir.
- 3 İlk taslak olarak sunulduğunda “reform” sayılabilecek bu yasa, kanunlaşınca kadar geçirdiği evreler sonunda “kuşa döndürülmüş” ve reform olma özelliğini yitirmiştir. Göçmenlerin umutları ve sevinci kursaklarında kalmıştır.
- 4 Çünkü yeni Vatandaşlık Yasası, birinci, hatta ikinci kuşak göçmenler için Alman vatandaşlığına geçişi zorlaştırmış ve onların geldikleri ülke ile ilgili bazı haklarının yitirilmesine, avantajlarını kaybetmesine ve kültürel bağlarının kopmasına neden olacak niteliktedir. Yeni yasanın çifte vatandaşlığı kabul etmemesi ve Alman vatandaşı olan birisinin tekrar eski vatandaşlığına dönmesi durumunda Alman vatandaşlığını kaybetmesi, buradaki insanlar için, maddi ve manevi birçok şeyi kaybetmesi anlamına gelmektedir.
- 5 Yıllarca Türkiye’deki Sosyal Sigortalar Kurumu’na prim ödeyip Türkiye’de emekli olmayı hesap edenlerin hayalleri suya düşüyor, Türkiye’deki miras hakkından yararlanamama durumu ile karşı karşıya geliyor. Yabancılara getirilen sınırlamalardan dolayı istedikleri yerde mal edinme hakkından yoksun bırakılırken biriktirdiği parasını daha kârlı gördüğü Merkez Bankası’nda değerlendirmesi olanağı engelleniyor veya zorluk getiriliyor.

Bu insanların hakları her ne kadar “Pembe Kart” uygulaması ile korunmaya çalışılıyorsa da, basında bunun aksaklıklarını okuyor ve vatandaşların mağduriyetlerini takip ediyoruz. Kaldı ki, “Pembe Kart” uygulamasına Alman politikacıların karşı olması, endişeleri daha da arttırmaktadır.

- 6 İyi Almanca bilme koşulunun getirilmesi, birinci kuşağın önünde aşamayacağı büyük bir engel olarak konması, 30-35 senesini bu ülkeye vermiş insanlarda dışlanmışlık duygusu yaratmış ve küstürmüştür. Yasa üzerinde daha çok şey söylenebilir, çok şey tartışılabilir.
- 7 Asıl anadili eğitimi ile ilgili bir nokta var ki, Bavyera İçişleri Bakanı **Günter Beckstein** bu konuya şu sözleri ile açıklık getiriyor: “*Doğuştan Almanın anadili Almancadır. Alman vatandaşlığına geçmiş Türk çocuklarının Türkçe anadili ve İslam derslerine gitmesi ise anayasal açıdan zor olacaktır.*”
- 8 Almanın anadili elbette Almanca’dır. Buna kim ne diyebilir? Peki, Türk veya diğer göçmenlerden Alman vatandaşı olanlar, her türlü dil, din ve kültür bağlarını bir anda yok mu sayacaklar?
- 9 Bir pasaport değişikliği ile tüm geçmişlerine çizgi mi çekecekler? “Kimlik” demek salt pasaport demek midir?
- 10 Çok dilli, çok kültürlü, çok renkli toplum, toplumlar, kültürler arası kaynaşma teorileri kâğıt üzerinde mi kalacak? Yoksa, son günlerde her partinin sıkça kullandığı “Integration” sözcüğünden bunu mu anlıyorlar?
- 11 Yıllardan beri kendi vatandaşlarını Alman vatandaşlığına geçmeye teşvik edenler bu sonucu hiç mi görmediler, düşünmediler?
- 12 Düşünmedilerse bundan sonrası için ne düşünüyorlar? Her şey iyi güzel de, bu soruların yanıtlarını kim verecek?

Postfach 1 02, 53568 Unkel-Almanya

Faksa: 022 24 – 94 15 71

Cumhuriyet

ODAK NOKTASI

AHMET CEMAL

Beytepe'de Bir Gün ...

- 1 12 Aralık Salı gününü, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanatsal ve Kültürel Etkinlikler Komisyonu'nun daveti üzerine, 'Sanat ve Düşünce' başlıklı bir söyleşi yapmak üzere üniversitenin Beytepe Kampusu'nda ve Ankara'da geçirdim.
- 2 Bir süre önce, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü'nün nazik daveti üzerine gerçekleştirdiğimiz söyleşi gibi, bu son birliktelik de, sadece karanlık bulutlarla ve bunalımlarla sınırlı olmayan 'öteki Türkiye'yi yaşamak ve umutlanmak için çok güzel bir neden oldu.
- 3 Saat 13.30'daki söyleşiden önce, Ankara'da geçirdiğim birkaç saat içerisinde, Dışişleri Bakanlığı Kültür İşleri Müdürü Sayın Varol Özkoçak'la tanışma fırsatını bulmam, o günün gündeminde önceden bulunmayan, çok hoş bir sürprizdi. Varol Özkoçak'ın ekim ayında Ankara'da açmış olduğu heykel ve resim sergisi için özenle hazırlanmış kataloğunun sayfalarını çevirdikçe, özümsemiş, çok geniş bir bilgi dağarcığıyla beslenen bir düşünce dünyasının heykellerde ve resimlerde somutlaşmasını yaşadım. Bu tanışma sanki bir-iki saat sonraki söyleşinin içeriğinin önceden onaylanması yerine geçti.
- 4 Hacettepe Üniversitesi'ne daha önce hiç gitmemiştim. Ama bunun başlangıçta yol açtığı ürkeklik, Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı Prof. Zafer Geçaydın'la tanışmamla birlikte tümüyle uçup gitti. Prof. Geçaydın'ın şahsında karşıma, geniş bilgi dağarcığı nedeniyle kendine haklı olarak güvenen, fakat bu güvenini dışarıya hep sıcak bir alçakgönüllülüğün sınırları içerisinde yansıtan bir aydın kimliği çıktı. Sohbetimizin akışı sırasında kendisinin kökeniyle ve ilk çabalarıyla Köy Enstitüleri'nin atmosferinden geldiğini öğrenince, bu bilgi kimliğini de doğal karşıladım.
- 5 Söyleşi saati geldiğinde, Mehmet Akif Ersoy Salonu öğrencilerle ve öğretim üeleriyle tamamen dolmuştu. Saat 13.30'da başlayan söyleşi, yoğun sorularla birlikte saat 16.00'da ancak bitti. Beni sevindiren nokta, bu konunun, yani sanat ile düşünce arasındaki ilişki üzerine tartışmaların bugüne kadar gittiğim her yerde yoğun bir ilgiyle karşılanması. Ortaöğretim sistemi hâlâ geniş ölçüde ezbere dayanan, çeşitli düzeylerdeki 'otoriteler' aracılığıyla çokseslilik görüntüsü altında hâlâ teksesliliğini sürdürmesi istenen bir toplumun özellikle genç kesimlerin odak noktasında düşünme eyleminin yer aldığı konulara bunca ilgi göstermesi, kanımca geleceğe yönelik en olumlu belirtilerden biri.
- 6 Gerçek şu ki, bugünün üniversite gençliği -neyse ki!- artık istense de istenmese de düşünüyor. Bu düşünme eylemi henüz yeterince bilgi temeline kavuşmamış olabilir. Türkiye'nin gençleri, 'bilgi olmadan fikrin olamayacağı' gerçeğini hâlâ tam olarak algılamamış olabilirler. Ama 'düşünmeme' karşısında 'düşünme'nin artık yeğlendiği de bir gerçek. Şimdi tüm sorumlu yetişkinlerin yapmaları gereken, bu gençliğe -horlayıcı, aşağılayıcı, azarlayıcı tutumlara asla sapsadan, onlara alışılacelmiş anlamda 'söz dinletme'yi öğreticiliğin temel niteliği saymaya da kalkışmadan!- fikrin oluşmasında bilginin mutlak gerekliliğini her fırsattan yararlanarak göstermek.

- 7 Son örneğini Hacettepe’de yaşadım; ama girdiğim her üniversite ortamında aynı şeyi gözlemliyorum: Gençlerimiz tartışmaya hazır, salt hazır olmanın ötesinde, hep çok daha fazla tartışma istemekteler. Bu durumda yapılması gereken, onlara her fırsattan yararlanarak tartışma ortamları hazırlamak ve tartışmaların ancak bilgi temeline dayandığı ölçüde verimli olabileceğini de onlara yine tartışma yoluyla göstermek; bu arada onları ‘yanlış yaparım’ korkusuyla konuşmamanın, yanlış kökleştirmekten başka bir sonuç veremeyeceği yolunda da uyarmak! Sözü ettiğim anlamda tartışma ortamlarının sağlanması bağlamında, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’nin başkanlığını ressam dostum Ferhat Özgür’ün yaptığı Sanatsal ve Kültürel Etkinlikler Komisyonu’nun gelecekte çok değerli katkılarda bulunacağına inanıyorum.
- 8 Beytepe’deki bir günüm, oranın öğretim kadrosundaki bazı değerli sanatçılarla, Heykel Bölümü’nden Remzi Savaş ve M. Bora Türkan, Grafik Sanatlar Bölümü’nden Namık Kemal Sarıkavak, Seramik Bölümü’nden de Doğan Özgünoğlu ile yaptığımız çağ sohbetleriyle son buldu.
- 9 Dediğim gibi, ‘bir başka Türkiye’nin de varlığını kanıtlayan, bundan ötürü de çok güzel bir gündü...

e-posta: ahmetcemal@superonline.com

Sahaflarda Eskiye Özlem

İstanbul Haber Servisi –

Kapalıçarşı'nın Fesçiler Kapısı ile Beyazıt Meydanı arasında yer alan İstanbul'un 'eski kitap alışveriş merkezi' Sahaflar Çarşısı, eski hareketli günlerini özliyor. 1970'lerden sonra dokusu hızla bozulan çarşı, belediyenin kiralari aşırı biçimde arttırması; eski kitaptan anlayan, bu işe gönül veren esnafın azalması ve işporta baskısının huzursuzluk yaratması nedeniyle kimliğini yitirmeye başladı. Özellikle 1977'de belediyenin Beyazıt Meydanı'nı işgal eden işportacıları geçici olarak Sahaflar Çarşısı'na yerleştirmesiyle çarşı 19 işlevini kaybetmeye başladı. İstanbul Sahaflar Çarşısı Derneği Başkanı Adil Sarmusak, eğitim sisteminin değişmesi, Beyazıt'taki fakültelerin sayısının azalmasıyla eski kitaplara olan ilginin azaldığını belirtti.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı 23, Eminönü Belediyesi'ne ait 19 olmak üzere toplam 42 dükkândan oluşan çarşıda bugün sadece 3-4 dükkân 20. Diğer dükkânlarda ise 'ayakta kalabilme' kaygısıyla ders kitapları, defter, kalem gibi kırtasiye malzemeleri; yabancı dergiler, güncel kitaplar ve yüzük, kolye gibi hediyelik eşyalar satılıyor.

Sahaflık, medrese öğrencilerinin 15. ve 16. yüzyıllarda Fatih ve Beyazıt gibi büyük camilerin etrafında kitap alımı satımı yapmaları ile birlikte 21. Basralı Abdullah Yetimi de sahaflığın piri olarak bilinen ilk kişiydi. 1894'teki İstanbul depremine kadar Kapalıçarşı içinde faaliyet gösteren sahaflar, depremden sonra bugünkü yerlerine taşındılar. Bilim ve kültür adamlarına, üniversitelere ve kitaplıklara birçok basma ve yazma kitap sağlayan 22, 1950'de önemli bir yangın geçirdi.

Yangın sonrasında belediye, çarşıdaki arsaları alarak sahafları bugünkü görünümüne kavuşturdu. Yapılan barakalar sembolik fiyatlarla hak sahiplerine satılırken geri kalan

dükkânlar ise yine simbolik fiyatlara 23 . Sarmusak, belediyenin, sahafların sadece eski kitap satması şartıyla dükkânları simbolik fiyatlarla kiraya verdiğini belirterek, bu ‘centilmenlik anlaşması’nın Bedrettin Dalan’ın belediye başkanlığı yaptığı dönemde 24 . Sarmusak, Dalan döneminde belediyenin kira taleplerinde büyük miktarda artış olduğunu ve buna bağlı olarak çarşıda kitapla ilgili diğer malzemelerin de satılmaya başladığını söyledi. Sahaflığın ‘kitap doktorluğu’ olduğunu söyleyen Sarmusak, artık kendilerine eski kitap sağlayan 25 kalmadığını ifade etti. “Eskiden bohçacı-eskici denilen sahaflar vardı. 26 dolaşır, eski kitaplar toplayıp çarşıya getirirlerdi. O kitaplar da çarşıda açık arttırmayla satılırdı” diye konuşan Sarmusak, diğer bir eski kitap kaynaklarının da, ölen bilim adamları ve üniversite hocalarına ait kitapların çarşıda müzayede ile satılması olduğunu belirtti.

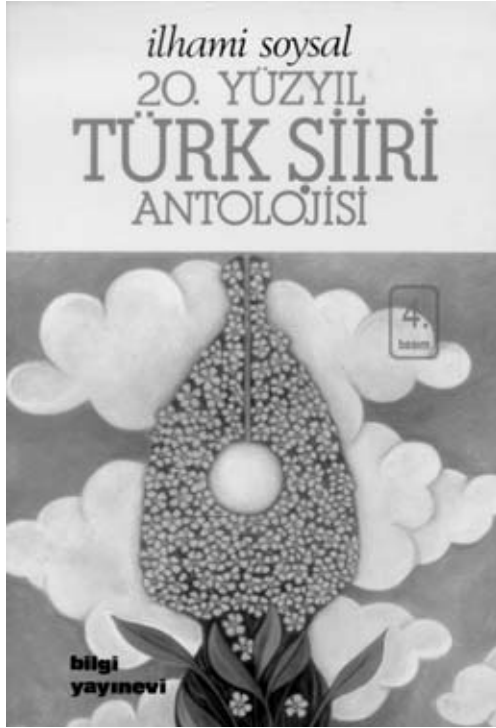
Nihal Kitabevi, Elif Kitabevi gibi 2-3 dükkânın sadece sahafılık yaptığını vurgulayan Sarmusak, sahafılık mesleğinin yok olması halinde 27 arasındaki bağın da kopacağına dikkat çekti. Sarmusak şöyle devam etti: “Bizi sahaf yapan değerli kitapları depolarda, kasalarda saklıyoruz; raflarda sergilemeye kıyamıyoruz. Sadece meraklılarına, eski kitap erbaplarına bu kitapları veriyoruz. Artık araştıran, tartışan bilim adamı, yazar ve üniversite hocaları da kalmadı”. 28 Kuran, yazma, kullanılmış, elden düşme ve diğer dini kitapların satıldığı çarşıya Tanzimat döneminde basılı kitap da girmeye başladı. 1950’lerden sonra ise kitapların yanı sıra defter, kalem, turistik ve hediyelik eşyalar satılmaya başlıyor ve sahafların müşteri tipi de değişiyor. Sarmusak, çarşıya, okulların açılmasıyla birlikte öğrencilerin yoğun olarak geldiğini, eski müşterilerin ise fazla uğramadığını söyledi. Sahaflar Çarşısı’nda kalan son birkaç sahaf da, uzun süre İstanbul’a bir ‘kültür merkezi’ olarak hizmet veren çarşının önemli sarsıntılar geçirdiğini ifade ederek devletten, belediyeden, kültür adamlarından, İstanbul’u ve kitabı seven herkesten ilgi beklediklerini söylüyor.

Cumhuriyet

Tekst 6 Cumhuriyet artık İnternet'te

- 1 Yüzyılın bilgi otoyolu olarak adlandırılan İnternet'te yer alan hemen hemen tüm yayın organları, bugüne dek, gazete mizanpajlarından ayrı kimliklerle okurların karşısına çıktılar. Ancak Cumhuriyet, bu yöntemi yeğlemedi.
- 2 Gazeteyi İnternet'te kendi kimliğimizden uzaklaşmadan yayınlamak amacındayız. Bunun için daha uzun ve zor bir yöntem denemek gerekiyordu. Sonunda Cumhuriyet, kendi kimliğinden ödün vermeden, "Yöre"nin de katkısıyla İnternet'te yer aldı. Ve siz Cumhuriyet okurları, gazetenizin gerçek sayfalarını artık İnternet'te görebileceksiniz.
- 3 Peki İnternet'te yayınlanan Cumhuriyet'i nasıl okuyacaksınız? Sorunun yanıtı basit. Cumhuriyet'i İnternet'te "gazete" gibi okuyacaksınız. Okumak istediğiniz haberin üzerine, bilgisayar terimiyle, "tık"ladığınızda o haber ayrı bir pencere ile ekranınıza gelecek. Yine ekranın en altındaki minik pencereden okumak istediğiniz sayfalara ulaşabileceksiniz.
- 4 Sayfanın size göre sol tarafında yer alan linkler aracılığıyla "Bilim-Teknik", "Pazar Dergi", "Kitap Dergi", "Kitap Kulübü", "Tartışma" alanını, "Radyo Cumhuriyet" ve "Arşiv" bölümlerini ziyaret edebilirsiniz. Eğer yalnız haberlerimizi görmek isterseniz "içindekiler" butonunu kullanarak sayfayı görüntülemeyen haberler ve yazarlarımıza ulaşabilirsiniz.
- 5 Kitap Kulübü bölümünde 16 bin kayıttan oluşan oldukça zengin bir arşivle karşı karşıyasınız. Merak ettiğiniz konularda arama yapabilir, sevdiğiniz yazarların hangi kitaplarının yayınlanmış olduğunu öğrenebilirsiniz. İleriki dönemde doğrudan kitap siparişi de verebileceksiniz.
- 6 Arşiv bölümüne her hafta önemli bir belge eklenecek. Gazetelerde kimi zaman özetle yer alan, ancak kamuoyunu yakından ilgilendiren önemli raporlar burada tam metin olarak yer alacak. Dilerseniz bu raporları kendi bilgisayarınıza yükleyebilirsiniz. Site haritasından sitemizi nasıl dolaşabileceğinizi daha ayrıntılı bir şekilde görebilirsiniz.
- 7 Cumhuriyet'i İnternet'te, diğer gazetelerden farklı olarak, ne yazık ki, sadece abone olanlar izleyebilecek. Salt abonelere açık yayını, deneme yayınının hemen ardından başlayacak. Abonelik işlemini hemen İnternet üzerinden yapabileceksiniz.
- 8 Abonelik sisteminin İnternet'teki genel eğilime uymadığını biliyoruz. Buna rağmen bu yöntemi yeğlemek zorunda kaldık. Cumhuriyet "bağımsız" bir gazetedir. Arkasında bir holding desteği yoktur. Bağımsızlığın hem bize hem okurlara pahalıya mal olduğunu biliyoruz. Ancak bağımsızlığımızı korumakta kararlıyız. İnternet'teki Cumhuriyet okurlarının bunu kavrayacaklarını ve bizi destekleyeceklerini umuyoruz. İlklerimizden ödün vermeksizin, doğru bildiğimiz yolda yürümeyi sürdüreceğiz. Tek güvencemiz okurlarımızın bilinci...
- 9 Son olarak, unutmayın sitemiz en iyi 800x600 ekran boyutunda ve küçük font ayarlarıyla izlenebilir.

[\[Pazar Dergi\]](#) [\[Bilim Teknik\]](#) [\[Kitap Dergi\]](#) [\[Kitap Kulübü\]](#)
[\[Cumhuriyet Kitabı\]](#) [\[Arşiv\]](#) [\[Arama\]](#) [\[Site Haritası\]](#)
(postakutusu@cumhuriyet.com.tr)

SUNUŞ

- 1 Türkiye şairi, şiiri bol, antolojisi, güldestesi kıt bir ülke... Hele şu son yıllarda şöyle genişçe, doyurucu hiçbir antoloji yayımlanmamış...
- 2 Oysa Türk şiiri, yatağına sığmayan, gürül gürül akıp giden bir nehir gibi canlılığını sürdürüyor. Biz bu kocaman, bu delişmen nehirden bir bardak su alıp içmeniz için siz okuyuculara sunma çabasına düştük.

3 Büyük savlarımız yok. Yirminci Yüzyıl Türk Şiiri bu antolojide yer alan şair ve şiirlerden oluşmaktadır görüşünde de değiliz. Antolojiyi hazırlarken ölçümüz, daha çok belleklerde yer etmiş şiirleri derlemek, sınırlı da olsa, kalıcı olacaklarını sandığımız genç kuşak şairlerine de yer verebilmek oldu.

4 Genç kuşak şairleri derken, varabildiğimiz en yakın sınır, 1944 doğumlular oldu. Aşağı yukarı 29-30 yaşındakiler. Oysa inanıyoruz ki, çok daha gençler içinde de yetenekli ve yarınlara kalacak şairler vardır. Ne var ki, o şairlerin o şiirlerini belleklerde çakılmış, kolay kolay silinemez şiirler diye düşünemedik şimdilik. İlerde, elbette onlardan da seçilecek çok şiir, çok şair çıkacaktır.

5 Bu antolojiyi derlerken, bine yakın şiir kitabı, otuz kadar da antolojiyi elden geçirdik. Edebiyat tarihleri, batıp çıkmış ve çıkmakta olan dergiler de taramalarımıza konu oldu. Yüze yakın insan üstünde ufak çaplı bir araştırma ve soruşturma yaptık. Bunlardan, hiç değilse bir dizesini anımsadığı, herhangi bir şiirinin adını bildiği şairlerin adlarını alt alta yazmasını istedik.

6 Soruşturma ve araştırmamız, inanılması güç sonuçlar verdi. Yüze yakın, çeşitli eğitim düzeyindeki insan içinden en çok şair adı sayabilen 34 şair saydı. Ortalama ise, 14 şair adında kaldı... Şimdiye kadar yayımlanmış antolojilerde yer alan şairlerin adını saydık. Binlerce ad bulacağımızı sanırdık, günümüze kadar antolojilere girebilmiş yirminci yüzyıl Türk şairlerinin adlarının sadece 354 olduğunu gördük.

İşte 60 şairi kapsayan bu antoloji bu araştırma ve soruşturmaların sonucu olarak ortaya çıktı. Birinin bu işi yapması gerekliydi, biz yaptık. Beğenip beğenmemek, yeterli bulup bulmamak size bağlı.

6 Haziran 1973, Ankara

İlhami SOYSAL

“Yazarın sesi alçakgönüllüdür”

- 1 Kültür Servisi - Orhan Pamuk'un İletişim Yayınları'ndan çıkan yeni kitabı “Öteki Renkler”, düzyazılar, gazete yazıları, kendisiyle yapılan röportajlar, bir hikâye ve denemelerden oluşuyor. Kitap, yazarı hem edebiyatçı hem de insan yönüyle daha yakından tanıtıyor. Kendini, yaşamını, ülkemizin siyasi ve ekonomik durumunu, güncel olayları, yazarları, edebiyatı ve romancılığı alçakgönüllü ancak içten bir dille anlatıyor. Ama yine yazdıklarının arkasına başka anlamları, belki de sırları gizleyerek... sanki okuyucuya bazı ipuçları veriyor ve çekiliyor...
- 2 *İçedönük bir yazar olarak tanınıyorsunuz.... Ama bu kitaptaki düzyazılarınızla kendinizi biraz daha açmaya çalışıyorsunuz, yine de kendinizi ele vermekten kaçınıyorsunuz. Yazılarda görünenlerin ardında sanki çok başka anlamlar var gibi... Hatta pek net olmadığımız da söylenebilir...*
- 3 ORHAN PAMUK - Her zaman en açık, en berrak düşünceyi bile hep aklımdaki asıl düşünce gibi değil, başka şeylerle birlikte -şu arada bahsetmek istediğim şey gibi- yazıyorum. Bu beni kuvvetle inandığım büyük düşüncelere sahip olup, bunu başkalarına öğreten bir yazar tutumundan çıkarır. Sorunları tanıyan, onların çözümsüzlüğünden dertlenen, fakat yazıyla bu sorunların öbekleştiği noktalarda gezinerek, onları açarak, sorunları irdeleyerek ve onların açmazlarını birbiriyle çeliştiği noktaların üzerinde durarak bir çeşit özgürlük alanı açan biri gibi görüyorum kendimi.
- 4 Örneğin, kültürel politika... Bizim ebedi Doğu-Batı sorunu... Toplumumuzun geleneksel tutumları bu konularda çok kesin fikirli, önyargılı, taraflar birbirine karşı anlayışsızdırlar. Benim buradaki tutumum ikisi arasındaki duvarı yıkmaktır diyebilirim. Ya da bu ikisi arasında bir insani alan açmaktır. Ama bunu yaparken parmağımı sallayarak “sen de haksızsın” demem. Bıyık altından gülümseyerek “herhalde ben haksızım” derim. Ama kendi tutumumu irdelemek için bağırmadan öyle bir çaba harcarım ki, buralardan yeni bir düşünce doğar.
- 5 *“Öteki Renkler”deki yazılarımızın birinde- ki”Yeni Hayat”ın başında yer alıyor- “Yazı yazmak yaşamadıklarımızdan bir tür intikam almaktır” diyorsunuz. Bu kitabın varolma nedenlerinden biri de bu mu?*
- 6 ORHAN PAMUK – “Öteki Renkler” bir sanat eseridir. Burada şunu kast ediyorum: Dergilerde, gazetelerde yayımlanmış yazılarımın yan yana getirilmesi değildir bu kitap. Üzerinde çok kafa yordüğüm bir kurguyla, bir ilhamla pek çok yazı parçasını dışarıda bırakarak, bazı boşlukları doldurmak için yazarak yapılmış bir kurgu var burada... Bu bakımdan buradaki yazılar gazete yazıları mantığıyla yan yana gelmedi. İçlerinde özyaşam öyküleri, benim hayat hikâyeme ilişkin unsurlar, entelektüel sorunlar, roman yazmak, değişen bir ülkede kimliğe sahip olmak gibi dertlerimle alttan alta birbiriyle ilişkili pek çok çizgiyle bağlandı. Bu yüzden kitabın ruhu, içindeki otobiyografik parçalar ve yarı hikâye roman parçacıkları ile bir gazete yazısının ruhundan başka bir şey. Bunun altını çizmek istiyorum. Siyasi bir yazı yazarken romandaki çabayı göstermiyorum. Burada yaşamadığım hayattan değil, siyasi arenada kötü olduğumu düşündüğüm insanlardan bir anlamda intikam almak için yazıyorum. Ama Türkiye'nin taşralaşmasını konu alan yazının arkasında bir öfke var. Ama bu öfkeyi hep tuttum. Siyasi ve kültürel öfkeyi, kızgınlıklarımı hep çalışmak için tuttum bir tarafta. Bir şeye kızdıysam, ben de daha çok çalışırım dedim o zaman. Kısacası, bu kitap da diğer romanlarımda olduğu gibi pek çok şeyi tatmin etmek için yapılmıştır. Dünyayla, kendi kişisel hayat hikâyemden Türkiye'nin, dünyanın hikâyesine... En duygusal şekilde hissettiklerimden en toplumsal ve mantıklı yanıyla düşündüklerime uzanan bir yelpaze bu...

- 7 “Öteki Renkler” in okur üzerinde nasıl bir etki bırakacağını düşünüyorsunuz?
- 8 ORHAN PAMUK - Bu kitabın toplam etkisi bir yazarın dünyaya bakışının bir kısmını görmek olacaktır. Bu kitap pek çok konuyu ele alıyor. Çok iddialı yanıları da olabilir. Ama yazarın sesi alçakgönüllüdür. Sanki yazarın kendi kendine mırıldandıklarıdır. Ancak tutarlı olarak sabırla ve neredeyse bir çeşit vakarla...
- 9 Ayrıca, bu kitabın etkisi, bir insanla 10 saat birlikte düşünme etkisidir. Bir de yazıların teker teker etkileri var... Örneğin kızımıyla ilgili, akşamları yorgun argın eve dönen adamlarla ilgili yazılarda şiirsel bir gözlem var. Paranoyalarımız, saatlerle olan kişisel ilişkim... Bunları cesaretle itiraf ediyorum. Ama bunu mizahla yapıyorum. Aslında bu kitabın vaat ettiği dünya yeni bir dünya değil, aramızda gezinen bir yazarın sessiz dünyası...

Cumhuriyet

YENİ DÜNYAYA HOŞ GELDİNİZ

- 1 Bilim adamları son yıllarda gündemin üst sıralarına yerleşen küresel ısınmanın önüne geçilememesi halinde, doğal felaketler konusunda çekilen korku filmlerinin gerçek yaşamda da karşımıza çıkmasının kaçınılmaz olduğunu öngörüyorlar.
- 2 **İngiltere:** İngiltere, gelecekte daha kuru yazlar ve daha sık kuraklık yaşanan sıcak bir ülke haline gelirken, sonbahar ve kış mevsimi daha yağmurlu olacak. Diğer bir ifadeyle: daha fazla yağmur ve daha fazla nehir taşkınları. Kıyı alanları ise iki tehlike arasında sıkışmış durumda: İçerden nehir taşkınları, dışardan yüksek dalgalar.
- 3 Küresel ısınmanın sonucu olan daha yüksek deniz seviyeleri, İngiltere'nin güney bölgesinin yüzyılda 30 santimetre battığı gerçeğiyle birleştiğinde, dalgaların daha da tehlikeli hale geleceği anlamına gelir. Kötümser bir tahmine göre East Anglia bölgesinde deniz seviyesi 50 yıl gibi kısa süre içinde 80 santimetre yükselecek.
- 4 İngiltere'yi tehdit eden en büyük tehlikelerden biri, Kanada'dan başlayıp Atlantik boyunca geniş bir alanda hızla ilerleyen alçak basıncın neden olacağı ve Kuzey Denizi'nden aşağıya doğru okyanusun yüksekliğini 30 santimetre yükselterek İngiltere'nin doğu kıyılarına çarpacak olan devasa bir fırtına dalgası. Benzer şekilde batı kıyıları da İrlanda Denizi'ndeki benzer dalgalanma tehlikelerine karşı korumasız durumda.
- 5 İngiltere'de yapılan detaylı bölgesel iklim değişikliği etkileri çalışmaları dramatik, acı ve bazen de sevindirici sonuçlar ortaya koydu. Güneydoğu'da, ortalama yıllık sıcaklıkların 1, 2, 3, 4 C° derece arasında artacağı, kış yağış miktarının yüzde 6 ve yüzde 22 arasında yükseleceği, yaz yağış miktarının ise yüzde 8 ila yüzde 22 arasında düşeceği tahmin ediliyor.
- 6 İngiltere'deki biyolojik çeşitlilik ve doğal yaşam alanları hakkında da endişeler var. Çulluk, deniz saksakağı, kırmızı ayaklı kaz, kum kuşları, kıyı çulluğu gibi türler tarafından kullanılan çamur veya tuzlu bataklıklar yok olabilir. Cumbria ve Pennine Dağları ve Peak Bölgesi gibi yukarı bölgelerde ise kuzey iklim balık türleri ve bitki örtüsü ısınan iklime dayanamayabilir. İngiltere'nin güneyinde kalan büyük kırsal alanlar yabancı türlerin istilasıyla karşılaşabilir. Daha hızlı kıyı erozyonu turistik ve tarihi kıyı alanların yok olmasını hızlandırabilir. Üzüm, soya, mısır, ayçiçeği, fasulye gibi yeni ürünler yayılabilir. Daha ılıman havalar bazı kelebek, kertenkele ve yılan türleri için iyi; köstebek, cırcırböceği ve siğ köklü kayın ağacı gibi türler için kötü olacaktır.
- 7 **ABD:** Bilim adamları, eğer küresel ısınmayı durdurmak için hiçbir şey yapılmazsa korku filmlerindeki gibi denizin doğu kıyısında bulunan şehirleri yutma senaryolarının gerçek olabileceğine inanıyorlar. Uzmanların tahminleri gerçekleşirse ve sıcaklık, denizlerin 60 cm yükselmesine neden olacak şekilde 1,5 C° ile 6 C° arasında artarsa; buna daha kuvvetli fırtınalara ve aşırı sağanıklara neden olan daha yüksek yağışları eklersek, New York ve Boston gibi şehirler ciddi bir tehlike içinde olabilirler.
- 8 Olaylar halihazırda küresel ısınmaya bağlanmış durumda: Son yıllardaki kuraklık sonucu Florida'da 196 bin hektar (485.000 dönüm) ormanlık alan, 300 ev ve bina yangınlar tarafından yok edildi. Aynı yıl New England eyaletindeki bir kar fırtınası 44 kişiyi öldürdü.
- 9 Küresel ısınmanın diğer bir etkisi ise bulaşıcı hastalıkların yayılması. Sivrisinekler tarafından taşınan Batı Nil hastalığı geçtiğimiz iki yaz, daha önce hastalığa rastlanılmayan New York bölgesinde görüldü ve yaklaşık on kadar insanın ölümüne neden oldu. Öte yandan, yüksek sıcaklar aynı zamanda haşere ve kemirgenlerin kışın öleceklerine tam tersi hayatta kalıp yavrulamalarına olanak tanıyor. Sıtma vakaları ise New York'ta ilk kez kaydedildi.

10 **Güney Afrika:** Bazılarına göre bu yıl binlerce Mozambikliyi ağaçlarda sığınacak yer aramaya iten kuvvetli seller, küresel ısınmanın Güney Afrika'daki yıkıcı tahribatının doğrulanmasını sağlamıştır. İklim değişikliğinin uzun süreli kuraklıklara yol açacağından ve yiyecek kıtlığının yayılacağından endişe duyuluyor. Yağan yağmur ise toprağı beslemeden daha hızlı buharlaşacaktır. Şehirlerde su tüketimi sürekli artmaya devam ederken Botswana, Güney Afrika ve Zimbabwe'de kuraklık işaretleri görülüyor.

11 1990'larda Afrika kıtasının güneyi 20'nci yüzyılın en kurak beş yılı sırasında çok kötü etkilendi. Kuraklığın sonuçları olarak ürün kayıpları, su kıtlığı, açlıktan ölen doğal yaşam ve çaresiz insanlardı. Küresel ısınma aynı zamanda, sıtma, Dengue humması, sarı humma gibi hastalıkların sivrisinekler tarafından, daha önce bu tür hastalıklara rastlanılmayan bölgelere taşınmasından dolayı da suçlanıyor. Halihazırda Afrika'da yılda 2 milyon insanı öldüren sıtma, insanların bu hastalığa karşı çok az bağışıklığının bulunduğu daha yüksek bölgelere de ulaşmaya başladı.

Değiştirilerek alınmıştır.

The Guardian Gazetesi, Çeviri: Ömer Şen.

G Ö R Ü Ş

HALUK BAKIR

Seçkinlerin İrkçılığı

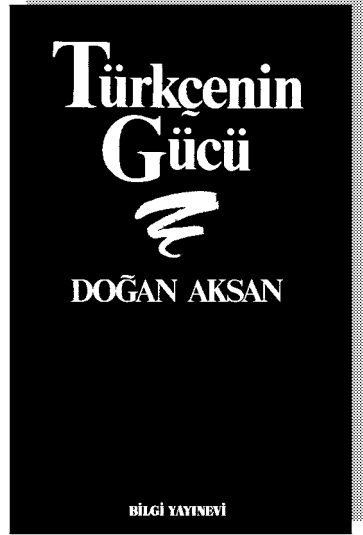
- 1 Gazeteci-yazar **Paul Scheffer**, Hollanda'nın etkili gazetelerinden "**NRC-Handelsblad**"da iki ay önce yayımlanan "**Çokkültürlülük Dramı**" başlıklı yazısıyla ilginç bir araştırma başlattı. Solcu entellektüellerden sayılan Scheffer, çokkültürlü toplumu bir ütopya ve dram diye nitelediği yazısına, küçük bir kentin emniyet müdürünün, '*Belki yabancı müslüman kadınların başörtülü devriye gezmesine olanak sağlanmalı*' şeklindeki, birkaç günde tüm medyada yankılanan demecinden yola çıkarak başlıyor ve "*Yakında personel arayan polisin - BAŞÖRTÜSÜ HEPİMİZE YAKIŞIR- başlıklı posterlerine rastlarsak şaşırmayalım*" diyerek, özetle şöyle devam ediyordu: '*Kendi kimliğini koruyarak uyum sağlamak hayaldir. Yabancılar bizim kültürel değerlerimizi benimsesinler, tarihimizi öğrensinler, biz de köklerimizimize, kültürümüze sahip çıkalım.*'
- 2 Türkiye'de ya da Fas'ta başörtülü polis olmadığı gibi, buradaki Türk ya da Faslıların böyle bir talepte bulunmayı aklından bile geçirmediğini çok iyi bildiği halde hiç belirtmeyen Scheffer, yazısında, hükümet politikalarına etkili bir kurum olan Sosyal Kültürel Plan Bürosu Başkanı **Paul Schnabel**'in görüşlerine de yer veriyordu. Schnabel'i, basında zaman zaman, '*Yabancılar Hollanda ekonomisine yük oluyor*', '*Yabancıların Hollanda kültürüne getirecekleri birşey yok*' şeklindeki demeçleriyle tanıyoruz.
- 3 Son dönemde sık sık seslendirilen bu dayatmacı çizgiye, her seçim öncesi oy için camilerde boy gösteren Hıristiyan Demokrat CDA partisinin de katıldığını gördük. CDA'lılar eskiden Hıristiyan- Müslüman diyalogundan söz ederken, şimdi örneğin milletvekili **Hillen**'in ağzından, '*CDA'ya giren herkes, Hıristiyan ilkelerini benimsemelidir. Aslında partimize giren Müslümanların, Hıristiyan olmaları gerekir*' şeklindeki bir görüşü ileri sürebiliyor.
- 4 Tabii son dönemde yoğunlaşan ve ağızlardaki baklaları daha açıkça ortaya döken tartışmaların iyi bir yanı da var. Avrupa'nın, beyaz adamın üstünlüğü safatasına dayanan müzmin hastalığının

nüksetmesinden endişe duyan kesimler de artık seslerini yükseltmeye başlıyorlar. Örneğin Yahudi asıllı yazar **Anet Bleich**, "**Volkskrant**" gazetesindeki köşesinde, Scheffer ve Schnabel doğrultusundaki dayatmacı tavrı, nazi dönemine ait "**Kulturkampf**" terimini kullanarak, "*Bu kültür saldırısı, uzun vadede herkesin kaybedeceği bir cephe savaşıdır*" diye eleştiriyordu.

- 5 '*Üstün beyaz adam-kifayetsiz yabancı*' temelinde bir ırkçılık örneği ve buna gösterilen sert tepki de, son haftalarda Amsterdam Üniversitesi'nde ortaya çıktı. Profesör **Dolph Kohnstamm**, yabancı çocukların eğitimde geri kalmışlığı konusunda verdiği bir konferansta, bazı toplumların tarihi-kültürel nedenlerle tembel olduğunu ileri sürüyor, bunu değiştirmenin pek mümkün olmadığını söylüyordu. Önsözü üniversite bünyesindeki 4 profesörün imzasını taşıyan konuşma metni, yine aynı üniversiteden Profesör **Teun A. van Dijk** tarafından yerden yere vuruldu. Van Dijk, "*Dolph Kohnstamm'ın eliter ırkçılığı kaygı verici*" başlıklı yazısında, "*Tembellik, çalışkanlık gibi özellikleri toplumların kültürüne ve genetik yapılarına bağlamak resmen ırkçılıktır. Avusturyalı Haider'e gösterilen tepki çok yerinde. Ama başka ülkelerdeki ırkçılığı eleştirirken bizim de kendi ülkemizde, kentimizde ve kurumumuzdaki ırkçılığa karşı mücadele vermemiz gerekir*" diyor. Prof. Van Dijk, araştırmaların, önyargıların ve ırkçılığın ortaya çıkmasında elit zümre mensuplarının rolünü kaçınılmaz şekilde gösterdiğini de belirtiyor ve önsöze imza atan 4 profesörün ve üniversite yönetiminin bu ırkçı görüşlere katılıp katılmadığını soruyor.
- 6 Bu son olayda ilginç olan yan, prof. van Dijk'in görüşlerini destekleyen 17 Türk akademisyen ve serbest meslek sahibinin, üniversite yönetimine bir mektup göndermesi. Amsterdam Üniversitesi, Davranış ve Toplum Bilimleri Fakültesi'nde öğretim üyesi, Doçent Doktor **Metin Alkan**'ın öncülüğünde hazırlanan ve basına da gönderilen mektupta, yönetimden, Kohnstamm'ın ırkçı görüşleriyle araya

7 mesafe koyması ve profesörü uyarması isteniyor.
Daha epey süreceğe benzeyen çokkültürlülük tartışmasının başka sevindirici bir yanı da, Hollanda'daki Türk

8 entelektüellerin sessizlikten çıkarak ilk kez toplu tepki göstermeleri.
Bakalım Hollanda basınındaki 'elit' yöneticiler, bu tepkiyi kamuoyuna duyuracaklar mı?
Cumhuriyet

GİRİŞ

- 1 İnsanoğlunun dili, yalnız, onun konuşabilmesi düşündüğünü başkalarına iletebilmesi demek değildir. Dil dediğimiz düzen insanın gözüdür, beynidir; düşüncesi, ruhudur. Ama insan beyninin nasıl gizli yönleri, bilinmeyen noktaları varsa, dilin de çözümlenemeyen, apaçık ortaya konamayan birçok yönleri vardır. Özellikle işleyişi, ruhla, mantıkla olan ilişkisi açısından.
- 2 Beynin bu gizliliklerine karşın her dil, evreni, doğa olaylarını, duygu ve düşünceleri, insanlar arasındaki ilişkileri kendince, kendine yeterli bir biçimde anlatır; açığa vurmaya yarar. Bu nedenle dilbilimciler genellikle «yoksul» ya da daha doğrusu «ilkel dil» olarak nitelenebilecek bir dilin varlığından söz etmezler. Ancak bir dili konuşan toplum günümüzün her türlü uygarlık gelişmelerinden uzak bulunuyor, örneğin Afrika'nın güç ulaşılan, balta girmemiş ormanlarla kaplı bölgesinde ya da Okyanusya'nın insan gözünden uzak bir adasının içlerinde yaşıyorsa, onun dilinde insanoğlunun bugün tanıdığı, uygarlığa ilişkin kavramlar (uçak, telefon, teleks, uydu... gibi) bulunamayacağı için dili de bir bakıma, gelişmemiş sayılabilir. Hele bu diller yalnızca «konuşulan dil» olarak kalmış, şiirler, destanlar, tarih kitapları, kısacası, yazılı ürünler vererek bir kültür diline dönüşmemişse, elbette bu dilin yoksulluğundan söz edilebilir. Özellikle soyut kavramlar, düşünce ve ruha dayanan konuların karşılıkları açısından bu gibi dillerin zengin sayılmalarına olanak yoktur.
- 3 Yeryüzünde öyle diller vardır ki, yüzyıllar boyu sanat,

edebiyat, düşün ve teknik alanlarında pek çok ürün vermiş, bu alanlara büyük katkılarda bulunmuştur. Fransızca, İngilizce, Almanca, İtalyanca, İspanyolca, Rusça gibi, bu niteliği taşıyan dillere bu nedenle «kültür dili» denmektedir.

4 Türkçeye gelince, geçmişi bu dillerden daha eskilere uzanan, VII - VIII. yüzyıllara ait belgelerinde bile gelişmiş, sanatlı bir dil görünümü sunan, Asya'nın en kuzeyinden, Sibirya'nın Buz Denizi kıyılarından Avrupa içlerine kadar uzanan, bugün bile Asya ve Avrupa'da aşağı yukarı 100 milyon kişinin konuştuğu çeşitli lehçeleriyle eski, yaygın, güçlü bir dille karşılaşırız. Bu dilin Yakutça, Çuvaşça, Kazakça gibi çeşitli lehçeleri birer dil durumuna gelmiştir.

5 Türkçenin anlatım gücünü araştırmak, onun zenginliklerini ortaya koyabilmek için seçilecek en iyi yol, bizce, onun kaynağına inerek önce en eski yazılı ürünlerini incelemek, sonra, bugüne gelinceye kadar söz, anlatım açısından gösterdiği gelişmeleri, kazandıklarını ve yitirdiklerini incelemektir.

6 Şunu her şeyden önce belirtelim ki, bir dil, onu konuşan ulusun yaşayış biçiminin, en geniş anlamda kültürünün, dünya görüşünün, tarih boyunca geçirdiği çeşitli evrelerin ve başka toplumlarla kurduğu ilişkilerin yansıtıcısıdır. Ama bütün bunların yanı sıra her dilin kendine özgü bir «dünyayı anlayış ve anlatış biçimi» vardır. Bu biçim, dilin sözvarlığının, anlam açısından incelenmesiyle ortaya konabilir. Dildeki benzetmeler, aktarmalar, deyim ve atasözleri incelendiğinde o ulusun çeşitli nitelikleri kendiliğinden belirir.

7 İşte biz bu çalışmamızda Türkiye Türkçesini temel alarak Türkçenin sözvarlığını bir süzgeçten geçirmek, onun engin gücünü ortaya koymak istiyoruz. Bunu gerçekleştirmeye çalışırken önce, Türkçenin ses özelliklerini, sonra yapısını ve türetme gücünü, daha sonra da sözvarlığının anlam yapısı ve özelliklerini gözden geçirmek istiyoruz.

8 Eğer dünyada Türk dili üzerindeki çalışmalar incelenecek olursa, birtakım dilbilgisi kitaplarının, sözlüklerin ve konuşma kılavuzlarının yayımlandığı XVII. yüzyıldan başlayarak bugüne kadar Batıdaki ve özellikle XX. yüzyılda yurdumuzdaki yayınlarda Türkçenin bir alanına yeterince önem verilmediği görülür. Bu da Türkçenin anlam yönünden incelenmesi, anlatım yollarının ve gücünün ortaya konmasıdır. Kitabımız bu alana birkaç taş koymayı amaçlıyor.

DEYİM KAYNAKLARI

- 1 Ağakay Dr. Mehmet Ali, *Türkçede Mecazlar Sözlüğü*, Ankara, 1949.
- 2 Ağakay Dr. Mehmet Ali, *Türkçede Yakın Anlamlı Kelimeler Sözlüğü*, Ankara, 1956.
- 3 Ahmet Mithat, *Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye-Şinasi Hikemiyatının Ahkâmını Tasvir*, İstanbul, 1871.
- 4 Ahmet Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmani*, İstanbul, 1876.
- 5 Ahmet Vefik Paşa, *Müntahabât-ı Durûb-ı Emsâl-i Türkiye*, İstanbul, 1871.
- 6 Akçın Faik, *Yurdun Dört Bucuğu Yöresinden Deyimler*, *Türk Folklor Araştırmaları*, 1965.
- 7 Aksan Doğan, *Bazı Tabirlerimizin Tarihi ve Hikayesi Türk Dili*, 1953.
- 8 Aksoy Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, Ankara, 1969.
- 9 Aktunç Halki, *Türkçemizin Büyük Argo Sözlüğü*, İstanbul, 1990.
- 10 Ali Bey, *Lehçetü'l Hakâ-yık*, İstanbul.
- 11 Altınar Altuğ, *Tabirlerin Doğuşu, Karamanın Koyunu*, *Türk Folklor Araştırmaları*, İstanbul 1953.
- 12 Asım Mütercim, *Kaamûs Terc.* 1810.
- 13 Atabal Neşe Ayla Bayraz, *Karşılıklar Kılavuzu*, Ankara, 1990.
- 14 Atalay Besim, *Çeşitli Halk Fıkraları ve Deyimleri*, Ankara, 1968.
- 15 Atalay Besim, *Divân-ü Lügaat-î Türk*, 1943.
- 16 Bahadınlı Yusuf Ziya, *Türkçe Deyimler Sözlüğü ve Kaynakları*, İstanbul, 1975.
- 17 Bayatlı Mahmutoğlu Hasan, *Câm-ı Cem-Ayın, Sadeleştirilen: Kırzioğlu Fahrettin*, İstanbul, 1949.
- 18 Bayrı, Mehmet Halit, *İstanbul Folkloru*, İstanbul, 1947.
- 19 Belenli Mahmut, *Bazı Tabirlerimizin Tarihi ve Hikayesi*, İstanbul 1958.
- 20 Bozyiğit Ali Esat, *Atasözleri ve Deyimlerimizde Giyim, Kuşam*, *Türk Folklor Araştırmaları*, İstanbul, 1971.
- 21 Bozyiğit Ali Esat, *Atasözleri ve Deyimlerimizde Meslekler*, *Türk Folklor Araştırmaları*, İstanbul 1972.
- 22 Bölge Ağızlarından Atasözleri ve Deyimler, Ankara, 1969.
- 23 Büyük Türkçe Sözlük, 10 cilt, İstanbul, 1982.
- 24 Cengiz Haydar, *Ilgın'da Atasözleri ve Deyimler*, *Türk Folklor Araştırmaları*, İstanbul, 1973.
- 25 Çotuksöken Yusuf, *Deyimlerimiz*, İstanbul, 1992.
- 26 Demiray Kemal, *Eş Anamlılar Sözlüğü*, İstanbul 1982.
- 27 Demiray Kemal, *Temel Türkçe Sözlük*, İstanbul, 1982.
- 28 Dereli Ali, *Deyimler Sözlüğü*, İstanbul, 1991.
- 29 Dergah Yayınları, *Açıklamalı-Örnekli Deyimler Sözlüğü*, İstanbul, 1986.
- 30 Devellioğlu Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara, 1990.
- 31 Devellioğlu Ferit, *Türk Argo Sözlüğü*, Ankara, 1970.
- 32 Dilaçar, A., *Türk Diline Genel Bir Bakış*, Ankara, 1964.
- 33 Doğan Ahmet Dr. *Açıklamaları ve Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü*, Ankara, 1992.
- 34 Doğanay Ali, *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, İzmir, 1972.
- 35 Ege Hüsametdin, *Çizmeden Yukarı Çıkma*, Ankara, 1965.
- 36 Eli Emîrî, *Durûb-ı Emsâl (el yazısıyla üç defter)*
- 37 Emir Sabahat, *Deyimler Sözlüğü*, İstanbul, 1992.
- 38 Eyüboğlu E. Kemal, *Onüçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimleri*, İstanbul, 1973.
- 39 Eyüboğlu İsmet Zeki, *Dil ve Bel Üstüne Deyimler*, *Türk Folklor Araştırmaları*, Ankara, 1975.
- 40 Eyüboğlu İsmet Zeki, *Halk Deyimleri*, *Türk Folklor Araştırmaları*, İstanbul, 1960.
- 41 Eyüboğlu İsmet Zeki, *Halk Dilinde "Yüz" Deyimleri*, *Türk Folklor Araştırmaları*, İstanbul, 1960.
- 42 Folklor Sözlüğü-Deyimler-Atasözleri-Yer Adları Derleme Kılavuzu, Ankara, 1953.
- 43 Gökçeoğlu M., *Kıbrıs Türk Atasözleri Deyimleri Sözlüğü*, Lefkoşa, Kıbrıs, 1983.
- 44 Gökşen Enver Naci, *Açıklamalar ve Hikayelerle Atasözleri ve Deyimler*, İstanbul 1985.
- 45 Gökşen Enver Naci, *Deyimlerimiz ve Kaynakları*, İstanbul, 1976.
- 46 Gölpinarlı Abdülbaki, *Tasavvufun Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İstanbul, 1977.
- 47 Gözler H. Fethi, *Örneklerle Türkçemizin Açıklamalı Büyük Deyimler Sözlüğü*, İstanbul, 1983.
- 48 Güney Eflâton Cem, *Atasözleri ve Deyim Notları*,
- 49 Gürçan Behire, *İstanbul'da Kullanılan Bazı Tabirler ve Atasözleri*, *Türk Folklor Araştırmaları*, İstanbul, 1961.
- 50 Kadri Hüseyin Kazım, *Türk Lügati*, 4 c., İstanbul, 1945.
- 51 Kandemir Emine - Yavuz Kandemir, *Altın Eşanlamlı ve Karşıt Anlamlı Kelimeler Sözlüğü*, İstanbul, 1989.
- 52 Kartal Numan, *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, İstanbul, 1988.
- 53 Gül Metin - Yalçın İlhan, *Açıklamalı Deyimler Sözlüğü*, Ankara, 1989.
- 54 Köklügiller Ahmet, *Açıklamalarıyla Atasözleri ve Deyimlerimiz*, İstanbul, 1982.
- 55 Levend, Agah Sırrı, *Türk Edebiyatında Manzum Atasözleri ve Deyimler*, *Türk Dili Araştırmaları Yılı*, Ankara, 1961.
- 56 Mehmet Halit, *İstanbul Argosu ve Halk Tabirleri*, İstanbul, 1934.
- 57 Mehmet Münif (Paşa) *Halk Tabirleri*, *Halk Bilgisi Haberleri*, İstanbul, 1941.
- 58 Meydan-Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, 12 c., İstanbul, 1969-1973.
- 59 Milli Kütüphane G.M. *Türk Atasözleri ve Deyimler*, 2 cilt.
- 60 Moran Yıldız, *Eşanlamlı Sözcükler ve Karşıt Anlamlı Sözlüğü*, İstanbul, 1992.
- 61 Muallimoğlu, Nejat, *Deyimler ve Atasözleri*, *Beyitler ve Anlamdaş Kelimeler*, İstanbul, 1983.
- 62 Naci Muallim, *Lugat-ı Nâci*, İstanbul, 1890.
- 63 Narin Feridun - Uzun Erdiç, *Türkçe Deyimler Sözlüğü*, İstanbul, 1984.
- 64 Oyat Fazıl, *Ata Sözlüğü*, *Deyişler*, İstanbul, 1946.
- 65 Özbekoğlu Gümülcineli Esat, *Türk Dilinde Kinayât*, İzmir, 1924.
- 66 Özdemir Emin, *Açıklamalı-Örnekli Deyimler Sözlüğü*, İstanbul, 1981.
- 67 Özön Nejat, *Dil Kılavuzu*, İstanbul, 1985.
- 68 Özön Mustafa Nihat, *Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, İstanbul, 1965.
- 69 Özön Mustafa Nihat, *Resimli Büyük Türk Dili Sözlüğü*, İstanbul, 1971.
- 70 Özön Mustafa Nihat, *Türkçe Tabirler Sözlüğü*, İstanbul, 1933.
- 71 Özön, Mustafa Nihat, *Atasözleri*, İstanbul, 1956.
- 72 Öztelli Cahit, *Deyimler Hakkında*, *Türk Folklor Araştırmaları*, 1962.

Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü